LOWAN
ONDERSTEUNING ONDERWIJS NIEUWKOMERS

iTTA

O JEE, EEN NT2-LEERLING IN DE KLAS!

EEN HANDREIKING NT2 VOOR DOCENTEN IN HET VO EN MBO

LOWAN.nl
Schrijf je in voor onze digitale **Nieuwsbrief**

Bekijk ook de video's die bij deze handreiking zijn verschenen.

LOWAN Ondersteuning Onderwijs Nieuwkomers
Abonneer je op ons kanaal!

O jee, een NT2-leerling in de klas!

Een handreiking NT2 voor docenten in het vo en mbo

Inleiding

Leerlingen die vanuit de internationale schakelklas (ISK) het reguliere onderwijs instromen, zitten nog midden in hun tweedetaalverwervingsproces. In de ISK is een goede basis gelegd voor hun Nederlandse taalvaardigheid, binnen het regulier onderwijs kan én moet hun Nederlandse taalvaardigheid zich verder ontwikkelen. In een reguliere klas krijgen de leerlingen verschillende vakken aangeboden, afhankelijk van de gekozen opleiding en richting. De leerlingen moeten zich niet alleen de inhoud van deze vakken eigen maken, maar tegelijkertijd werken aan de ontwikkeling van hun Nederlandse taalvaardigheid. Hiervoor is het van cruciaal belang dat er binnen het reguliere onderwijs voldoende expertise is in het leren van het Nederlands als tweede taal (NT2), van waaruit de docent deze leerlingen kan ondersteunen en begeleiden.

Wat moet je weten?

Als je een tweede taal leert, dan is het belangrijk dat je de woorden van de taal leert, dat je veel passend taalaanbod krijgt (luisteren en lezen), dat je de gelegenheid krijgt de taal zelf te gebruiken (spreken en schrijven) en dat je feedback krijgt op je taalgebruik. Taalcontact is daarbij essentieel. Omdat de NT2-leerling in het regulier onderwijs in aanraking komt met leeftijdsgenoten die het Nederlands als moedertaal hebben, is de schoolse omgeving in potentie de ideale plek om de taal te verwerven.

Een taalontwikkelende leeromgeving in het reguliere onderwijs betekent:

- → *Aandacht besteden aan woorden:* Woordenschat vormt de basis van een taal. Door woorden te leren leer je een taal en leer je over de wereld om je heen. Op school leer je niet alleen Nederlands, je leert ook *in* het Nederlands. Woorden spelen een rol bij het leren in alle vakken.
- → *Passend taalaanbod bieden*: In alle vakken moeten de NT2-leerlingen teksten of instructies lezen en luisteren naar de docent. Het taalaanbod geeft de leerling de gelegenheid nieuwe woorden te leren en meer kennis over de Nederlandse taal op te doen.
- → *Taalgebruik stimuleren*: De NT2-leerlingen moeten veel met de taal oefenen, de kans krijgen de taal te gebruiken in verschillende situaties en fouten te maken, want dat hoort erbij. Laat de leerlingen opdrachten maken die uitnodigen tot interactie met andere leerlingen, zowel door met elkaar te praten als te schrijven. Als je hoort of leest hoe de leerlingen hun gedachten formuleren, dan kun je ze daarna leerzame feedback geven.
- → *Feedback geven*: Feedback is voor alle leerlingen in het onderwijs van belang, maar voor de NT2-leerder is het essentieel. Alleen op die manier leert een leerling zijn taalgebruik te verbeteren en bij te stellen. Je kunt op verschillende punten feedback geven, bijvoorbeeld op de inhoud (komt de bedoeling goed over?) of op de woordenschat (zijn de juiste woorden gekozen?). Maar ook door expliciet aan te geven welke punten in de taalvaardigheid al goed gaan.

Verder is het belangrijk dat je als school heldere afspraken maakt rondom de toetsing van leerlingen. Hoe kun je bij repetities en proefwerken rekening houden met de NT2-leerling? Kan de leerling bijvoorbeeld een aangepaste toets krijgen? Welke afspraken zijn er over correctie van de taalvaardigheid van de NT2-leerling? En hoe wordt het proefwerk nabesproken?

De rol van de docent en de rol van de NT2-leerling

In een taalontwikkelende leeromgeving hebben de docent en de leerling ieder een eigen rol. De docent *daagt* de leerling *uit* door concrete, betekenisvolle leertaken aan te bieden, *ondersteunt* de leerling bij het verwerken van de leerinhoud en het uitvoeren van de leertaken en *stimuleert* de leerling om een zelfstandige leerhouding te ontwikkelen en te vertrouwen in het eigen kunnen. De leerling is zich *bewust* van het belang van een actieve studiehouding, *maakt gebruik* van hulpmiddelen die worden aangereikt en *reflecteert* (samen met de docent) op zijn eigen taalleerproces.

Leeswijzer

In deze handreiking komen vier onderwijssituaties aan bod die de NT2-leerling veel tegenkomt in het reguliere onderwijs:

1. **Werken aan woordenschat;**
2. **De instructie en uitleg van de docent begrijpen;**
3. **De tekst in een schoolboek lezen;**
4. **Een verslag schrijven.**

Iedere onderwijssituatie wordt toegelicht aan de hand van drie onderdelen:

1. Korte schets van de onderwijssituatie en het ‘probleem’ dat de NT2-leerling kan ervaren.
2. Wat moet je weten? Een toegankelijk inkijkje vanuit de theorie over tweedetaalverwerving.
3. Wat kun je doen? De NT2-leerling in de klas:
   - Wat kan de docent doen: informatie en voorbeelden over wat de docent kan doen in de klas.
   - Wat kan de NT2-leerling doen: informatie over de ontwikkeling van leerstrategieën bij de leerling.

De handreiking met onderwijssituaties biedt docenten de nodige NT2-kennis zodat zij verantwoorde keuzes kunnen maken bij de invulling van hun onderwijsprogramma en het NT2-didactisch handelen in de klas. De handreiking is bedoeld voor docenten Nederlands en voor theorie- of praktijkdocenten die lesgeven in het voortgezet onderwijs of in het mbo. Voor de leesbaarheid is ervoor gekozen in alle onderwijssituaties de term ‘leerling’ te hanteren.

De handreiking staat op de website van LOWAN.
Bekijk ook de video’s die bij deze handreiking zijn verschenen.
https://www.lowan.nl/vo/doorstroom/

1 Werken aan woordenschat

Schets van de onderwijssituatie

Fouad (14) komt van de ISK en zit nu een paar maanden in klas 2H. Bij biologie zijn ze bezig met het onderwerp spijsvertering. Vandaag hebben ze het over enzymen. De docent legt in zijn lesintroductie uit wat dit zijn: '*Enzymen zijn eiwitten die de spijsvertering beter laten verlopen. Het zijn knipstoffen die de bouwstoffen in kleinere stukjes splitsen, zodat ze kunnen worden opgenomen door de darmen'.* Tijdens de uitleg schrijft de docent belangrijke, nieuwe begrippen op het bord. Onder elkaar staat: *enzymen, spijsvertering, bouwstoffen.* Hij zegt erbij: schrijf deze woorden op en zet de betekenis erbij. Net als de andere leerlingen doet Fouad dit. Hoewel Fouad de nieuwe woorden begrijpt, blijft het verhaal van de docent voor hem toch moeilijk te begrijpen. Hij kent namelijk nog veel meer woorden niet, zoals *verlopen, splitsen* en *opgenomen'.*

Wat moet je weten?

Waarom aandacht voor woordenschat?

NT2-leerlingen die instromen in het regulier onderwijs kennen minder Nederlandse woorden dan hun leeftijdsgenoten die in Nederland zijn opgegroeid. Een kleine vergelijking: NT1-leerlingen kennen aan het einde van de basisschool gemiddeld 16.000 woorden, terwijl ISK-leerlingen die doorstromen naar vmbo-basis of mbo-entree (A2-niveau) ongeveer 2000 woorden kennen. Zij hebben daarmee dus een forse achterstand ten opzichte van andere leerlingen in de klas.
Deze grote verschillen tonen aan dat NT2-leerlingen nog veel woorden moeten bijleren om met gemak te kunnen spreken, luisteren, lezen en schrijven in het Nederlands. De schoolse setting is hiervoor ideaal, omdat leerlingen tijdens de instructie, het lezen van teksten of bij groepsdiscussies in aanraking komen met de relevante begrippen. Zo zal de NT2-leerling bij het vak geschiedenis woorden horen als *de periode* of *het gevolg,* terwijl hij bij wiskunde woorden tegenkomt als *de formule, afleiden* of *de reeks*.
Het is een illusie dat de leerlingen al deze woorden vanzelf oppikken. Om in korte tijd veel nieuwe woorden te leren, moet de leerling hier actief mee aan de slag. Daarbij is een passende aanpak cruciaal. Hoe leert de leerling bijvoorbeeld de juiste woorden? Hoe zorgt hij dat hij deze niet direct weer vergeet? En op welke manier kun je hier als docent ondersteuning bij bieden?

Welke woorden selecteer je?

De Dikke van Dale bevat ruim 280.000 woorden. Het leren van al deze begrippen is voor een NT2-leerling een ondoenlijke taak en gelukkig is dit ook niet nodig. Met een selectie kom je namelijk al een heel eind. Tenminste, als dit de woorden zijn die de leerling nodig heeft om de schoolvakken te begrijpen. Om in het onderwijs mee te kunnen draaien, moet de leerling de woorden kennen die vaak voorkomen in het dagelijks taalgebruik en daarnaast de schooltaal- en relevante vaktaalwoorden beheersen.

→ Schenk aandacht aan woorden die vaak worden gebruikt
Wanneer je zou turven hoe vaak verschillende Nederlandse woorden voorkomen in een schoolboek, dan zie je dat een aantal woorden vaak terugkomt (denk aan: *omdat, bekijken, de afbeelding*), terwijl andere woorden zelden tot niet aanwezig zijn (denk aan: *plastificeren* of *de matroos*). Voor een NT2-leerling zijn vooral de veelvoorkomende hoogfrequente woorden belangrijk om te kennen omdat deze in verschillende contexten kunnen worden

gebruikt. Het is dan ook belangrijk om hier in het onderwijs op te focussen. Een voorbeeld is onderstaande opdracht uit een wiskundeles:
'Uit onderzoek is gebleken dat 1 op de 7 leerlingen een hamster heeft. Bij Jo zitten 350 leerlingen op school. Hoeveel leerlingen hebben een hamster?

De kans is groot dat een NT2-leerling zowel het woord *gebleken* als het woord *hamster* niet kent. Toch is het veel zinvoller om aandacht te besteden aan de betekenis van het woord *gebleken,* dan aan het woord *hamster.* Dit woord zal de leerling namelijk nog vaak tegenkomen in diverse schoolvakken, terwijl dat bij het woord *hamster* waarschijnlijk niet het geval is.

→ Schenk aandacht aan algemene school- en vaktaalwoorden
Grofweg kun je de woorden van het Nederlands verdelen in drie categorieën: dagelijkse woorden, algemene school- en vaktaalwoorden en vakbegrippen. De eerste groep betreft woorden die je tegenkomt in het dagelijks leven. Kijk nog maar eens naar de instructie van de biologiedocent uit het lesvoorbeeld. Woorden als *beter, laten* of *kleinere* zijn goede voorbeelden van deze dagelijkse woorden.
'Enzymen zijn eiwitten die de spijsvertering beter laten verlopen. Het zijn knipstoffen die de bouwstoffen in kleinere stukjes splitsen, zodat ze kunnen worden opgenomen door de darmen'.

Naast de dagelijkse woorden gebruikt de docent een aantal vakbegrippen zoals *enzymen, spijsvertering* en *bouwstoffen*. Deze woorden komen zelden voor in het dagelijks taalgebruik en zullen ook bij andere vakken op school niet behandeld worden. De vaktaal is vaak onbekend voor een NT2-leerling en moet dus uitgelegd worden. Gelukkig geldt dit ook voor NT1-leerlingen waardoor een docent langer bij deze woorden zal stilstaan. De derde groep woorden, de algemene school- en vaktaalwoorden, is voor NT2-leerlingen echter problematischer. Het gaat hierbij niet om de dagelijkse taal en ook niet om de echte vaktaal, maar om een tussencategorie met meer algemene woorden die veel voorkomen in studieboeken of instructietaal. Deze worden door de docent vaak als bekend verondersteld. In het voorbeeld hierboven, zijn dit bijvoorbeeld: *verlopen, splitsen* en *opgenomen.* Bij een vak als wiskunde kun je denken aan woorden als: *gemiddeld, vergelijking, afmeting* of *zijde.*

Verschillende soorten woorden
Het is belangrijk om in het onderwijs aandacht te besteden aan algemene school- en vaktaalwoorden zoals *selecteren, met name, het element, aanzienlijk* of *onderbouwen.* Deze groep woorden krijgt weinig aandacht, terwijl in een gemiddeld schoolboek tien procent van de woorden binnen deze categorie valt. Ze zijn daarmee noodzakelijk voor o.a. het tekstbegrip. Een overzicht van deze woorden per vak vind je in de Basislijst Schooltaalwoorden vmbo.

Zie: **https://www.lowan.nl/vo/lesmateriaal/schooltaalwoorden-vmbo/**

Het is dus verstandig om in het onderwijs aandacht te besteden aan de hoogfrequente woorden, de vaktaalwoorden en de schooltaalwoorden. Om de leertaak overzichtelijk te houden, moet de leerling deze enorme berg aan woorden verdelen in belangrijke en minder belangrijke woorden.

Wat weet de NT2-leerling al?

Een NT2-leerling komt in het regulier onderwijs veel nieuwe woorden tegen. Sommige van deze woorden zal de leerling moeten verwerven op eenzelfde manier als een kind dit doet in de moedertaal. Het gaat dan om woorden waarvan de leerling het concept nog niet kent, zoals bij *het mbo.* Het schoolsysteem zal er in het land van herkomst anders uitzien, waardoor een leerling niet alleen het Nederlandse woord moet leren, maar ook moet begrijpen wat hier precies mee wordt bedoeld. Bij andere woorden, zoals *de berg* of *de pen*, zal een leerling het concept al wel kennen, maar moet er een nieuw 'labeltje' in het Nederlands aan worden gegeven. Zoals je je kunt voorstellen, kost het opnieuw labelen minder energie en oefening dan het aanleren van een volledig nieuw concept.

Hoe leer je de woorden te gebruiken?

Wil je de woordenschat snel en effectief uitbreiden, dan zijn twee dingen belangrijk: de manier waarop de betekenis duidelijk wordt gemaakt en het aantal keer dat het woord terugkomt. Hoeveel aandacht er voor een woord nodig is, hangt ervan af of het een nieuw concept is voor de NT2-leerling maar ook van het gebruik. Om een woord te begrijpen in een tekst of mondelinge uitleg (receptieve kennis), is het soms voldoende om een globaal idee van de betekenis te hebben. Moet een leerling het woord zelf kunnen gebruiken (productieve kennis), dan is meer kennis van het woord nodig. De leerling moet dan bijvoorbeeld weten hoe het woord uitgesproken wordt of welke plek het in de zin kan innemen. Hoe meer een leerling over een woord weet, hoe dieper zijn woordkennis is. De leerling heeft het woord dan sneller paraat en is beter in staat om het zelfstandig te gebruiken. Met alleen een korte uitleg van een woord, bereik je geen diepe kennis. Beter is het om het woord ook op te schrijven en uit te spreken, er een voorbeeldzin bij te geven of woorden te noemen die vaak met het woord samengaan. Bij het woord *misdaad* is het bijvoorbeeld belangrijk om ook woorden zoals *plegen*, *de dief*, *overtreden* of *de gevangenisstraf* te noemen. Hoe meer linkjes er met andere woorden worden gelegd, hoe groter de kans dat een leerling het woord onthoudt en zelfstandig leert toepassen in nieuwe contexten.

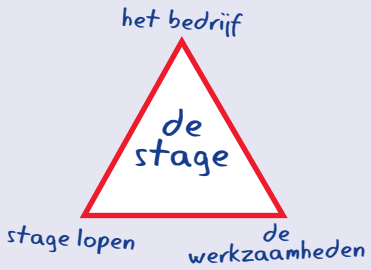

Woorddriehoekje

Een woorddriehoekje is een eenvoudige manier om bij het aanbieden van een nieuw woord snel een aantal linkjes te leggen met andere woorden. Schrijf het nieuwe woord in het midden van de figuur en schrijf bij iedere punt een gerelateerd woord. Een leerling kan dit gemakkelijk overnemen en leren.

Het verwerven van woordkennis gebeurt stukje bij beetje. Iedere keer dat een NT2-leerling een woord in een andere context tegenkomt, wordt er weer iets bijgeleerd. Het is daarom belangrijk om nieuwe woorden vaak te herhalen. Dit kan door ze in leesteksten of in instructies te laten terugkomen of door leerlingen de woorden zelf te laten gebruiken. Hoe vaker een NT2-leerling een nieuw woord tegenkomt en hoe meer verbindingen er met andere woorden worden gelegd, hoe beter de leerling het woord kan gebruiken tijdens het schrijven, lezen, spreken of luisteren.

Wat kun je doen?

Wat kan de docent doen?

Wees je ervan bewust welke woorden moeilijkheden kunnen opleveren voor een NT2-leerling. Wijs de leerling op deze woorden of schrijf ze op het bord. Het is het mooist als de leerling zoveel mogelijk linkjes legt met andere woorden. Hoe meer context de leerling krijgt, hoe groter de kans namelijk is dat hij het woord leert gebruiken. Geef dus eventueel een voorbeeldzin of definitie of noem andere woorden die met het begrip te maken hebben. Let er bij zelfstandig naamwoorden op dat je het lidwoord niet vergeet en bied woorden die bij elkaar horen samen aan (*met name, op basis van, het omschrijven van, een conclusie trekken).* Je kunt de NT2-leerling natuurlijk ook stimuleren om dit zelf op te pakken, eventueel met behulp van een woordenboek. Let er in dat geval wel op dat de juiste betekenis wordt genoteerd.

Leer een NT2-leerling dat hij niet alle woorden hoeft te leren, maar beter kan focussen op de belangrijkste woorden. Dit zijn woorden die vaak voorkomen in de Nederlandse taal (hoogfrequente woorden), maar ook school- en vaktaalwoorden moeten niet vergeten worden. Wanneer een leerling je om een woordbetekenis vraagt, geef dan aan of het om een belangrijk woord gaat, of dat het woord weinig voorkomt en dus weinig aandacht nodig heeft.

Voorbeeld woordcluster bij scheikunde

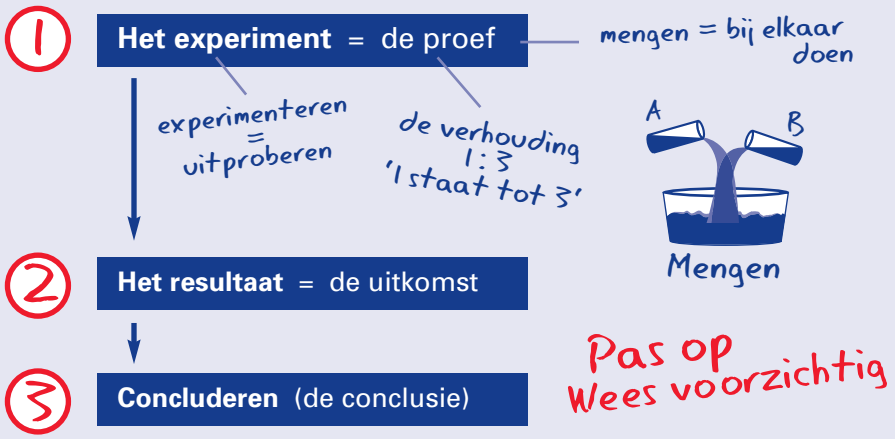

Herhaal nieuwe woorden zo vaak mogelijk. Laat de woorden bijvoorbeeld terugkomen in je uitleg of geef de NT2-leerling expliciet de opdracht een aantal nieuwe woorden te gebruiken in een antwoord. Hoe vaker de leerling een woord in verschillende contexten tegenkomt en gebruikt hoe beter de leerling het woord zal onthouden.

Wat kan de leerling doen?

- Stimuleer de autonomie van de leerling door nieuwe betekenissen zelfstandig te laten achterhalen. In eerste instantie is hier waarschijnlijk hulp bij nodig door voor te doen hoe het afleiden van woorden uit de context kan worden aangepakt of uitleg te geven bij het woordenboek.

- Het is belangrijk dat een leerling nieuwe woorden noteert, zodat deze kunnen worden herhaald. Stimuleer leerlingen daarom om een woordschrift (online of op papier) bij te houden, waarin nieuwe woorden met een voorbeeldzin, definitie, vertaling of afbeelding worden opgeschreven. Bespreek eens in de zoveel tijd hoe dit gaat.

- Er zijn verschillende online programma's waarmee een leerling zelfstandig nieuwe woorden kan inoefenen, bijvoorbeeld Quizlet. Stimuleer de leerling om een dergelijk programma actief te gebruiken.

Van 'Kijk die gaat dan ook omhoog' naar 'Er is een verband tussen beide lijnen.'
In het onderwijs wordt op een andere manier over de werkelijkheid gesproken dan in het dagelijks leven. Bij het beklimmen van een heuvel, zul je niet zeggen: 'deze heuvel heeft een groot stijgingspercentage met een hellingsgraad van 23 procent'. De kans is groter dat je uitgeput zult puffen: 'jeetje, wat steil is deze heuvel'. Het taalgebruik op school is abstracter en nauwkeuriger dan het dagelijks taalgebruik over het 'hier en nu' en geeft complexere verbanden of constructies aan. Alle leerlingen moeten deze overgang van Dagelijkse Algemene Taalvaardigheid (DAT) naar Cognitieve Academische Taalvaardigheid (CAT) leren maken om succesvol te zijn. Bij CAT spelen de schooltaalwoorden en functiewoorden een grote rol. Als docent kun je leerlingen hierbij helpen door gebruik te maken van concrete voorbeelden (aansluiten bij de belevingswereld), leerlingen veel te laten spreken over het onderwerp, verschillende vormen van taalsteun te bieden en het gesprek van de leerlingen te ondersteunen met nieuwe begrippen. Dit geldt voor alle leerlingen, maar zeker bij de NT2-leerlingen moet hier extra aandacht aan worden besteed. Meer lezen?
Zie bijvoorbeeld: **https://www.slo.nl/thema/meer/taalgericht-vakonderwijs/**

2 Uitleg en instructie begrijpen

Schets van de onderwijssituatie

Bij de MBO-2 opleiding tot metselaar zitten sinds kort twee NT2-leerlingen in de klas. Vandaag krijgt de klas instructie bij het metselen van een buitenmuur met zachte baksteen. De docent laat zien hoe je een metselprofiel aan de muur bevestigt. Hij tekent op de plaats waar de nieuwe muur moet komen een verticale lijn met behulp van een lange waterpas. Daarbij vertelt hij welke handelingen hij verricht en waarom dit nodig is. Vervolgens laat hij zien hoe het profiel gesteld moet worden. De docent vraagt de leerlingen om goed op te letten zodat ze de taak zelfstandig kunnen herhalen. De NT2-leerlingen vinden het lastig om de docent te begrijpen. Hij praat namelijk snel en gebruikt veel nieuwe woorden zoals *latten, bevestigen* en *waterpas* zonder deze uit te leggen.

Wat moet je weten?

Luisteren in het regulier onderwijs

Mondelinge communicatie speelt een belangrijke rol in veel leer- en onderwijssituaties. In het onderwijs moeten de leerlingen veel luisteren. Als de docent een nieuw onderwerp introduceert, uitleg geeft bij een wiskundeopgave, instructie in de praktijkles geeft, aanwijzingen geeft bij een biologieproef, vragen stelt om te controleren of de leerlingen het hebben begrepen, enzovoort. Het taalaanbod van de docent zal daarbij variëren tussen heel concreet ('*Lees de opdracht op je werkblad goed door. Verdeel daarna de taken.*') naar meer abstract *('Samenvattend betekent dat dat de productie van plastic wereldwijd aan banden moet worden gelegd.'*). De leerlingen moeten deze mondeling overgedragen informatie begrijpen en er iets mee kunnen doen (verwerken).

Luisteren in een tweede taal

Luistervaardigheid in een tweede taal vraagt veel van de NT2-leerling. Als je naar iemand luistert in een tweede taal, dan moet je veel dingen tegelijk doen. Centraal staat natuurlijk dat je probeert om dat wat je hebt gehoord te *begrijpen* en te interpreteren. Maar als je een deel van de woorden niet kent, je nog onvoldoende kennis hebt van de nieuwe taal én je niet zo bekend bent met het onderwerp dan is dit een lastige opgave. Bij het begrijpen speelt ook je kennis van de wereld een belangrijke rol. Voor een NT2-leerling kan die kennis net even anders zijn dan voor een leerling die in Nederland is opgegroeid, denk bijv. aan het begrip 'de afvalkalender' of 'de biobak'.

Zonder verstaan kun je niets begrijpen

Voorafgaand aan het begrijpen moet je echter ook *verstaan* welke klanken en woorden gezegd zijn en daar betekenis aan toekennen. De nieuwe taal komt bij de luisteraar binnen als een stroom van klanken zonder hoorbare pauzes. Je kunt het vergelijken met geschreven taal zonder spaties en punten: '*deleerlingenluisterendeheledagnaargesprokentaal*'. Het herkennen van woorden gaat het makkelijkst als je een grote woordenschat hebt en de vorm, uitspraak en betekenis van het woord kent. Voor veel NT2-leerlingen geldt dat het Nederlands andere klanken bevat dan de klanken in hun moedertaal, waardoor het herkennen van Nederlandse woorden niet automatisch gaat. Doordat het herkennen (verstaan) van de woorden ruimte in het werkgeheugen kost, blijft er minder ruimte over om de woorden in hun context te plaatsen en de bedoeling van de spreker te interpreteren. Luisteren is dus een complexe vaardigheid, waarin je zowel de taal moet kunnen verstaan als begrijpen.

Talen klinken verschillend
Een Syrische leerling hoort het verschil tussen de klanken ‘p’ en ‘b’ niet, omdat dat onderscheid in het Syrisch-Arabisch niet voorkomt. In het Nederlands is dit onderscheid echter van belang, bijvoorbeeld voor het verschil tussen de woorden ‘pak’ en ‘bak’. Hoor je dit niet, dan zul je gebruik moeten maken van de context en dat bemoeilijkt het begrip. Dit is een voorbeeld, zo zijn er veel meer klanken in het Nederlands die moeilijkheden opleveren voor veel NT2-sprekers zoals ‘ou’ of ‘ui’ (tweeklanken) of ‘g’, ‘sch’ of ‘ng’. Voor meer informatie over de verschillen tussen Nederlands en andere talen, zie **https://www.moedint2.nl/home.**

Luisteren naar een andere taal: hoe is dat?
Luister eens naar de radio of naar een podcast in een onbekende taal. Bedenk voor jezelf:
- Hoor je waar de zin begint en waar de zin eindigt?
- Hoeveel woorden hoor je in een zin?

Luisterstrategieën helpen je verder
Voor de NT2-leerling is het van belang om bewust gebruik te leren maken van luisterstrategieën (strategisch luisteren). Als je naar iets luistert, dan heb je bijna altijd een doel voor ogen: ben je op zoek naar specifieke informatie, wil je globaal weten waar het over gaat of wil je alles precies weten? Voor de NT2-leerling is het van belang om hier bewust mee om te leren gaan. Op die manier kan hij gebruik maken van zijn eigen kennis om voorspellingen te doen over de inhoud. Zo kan de leerling, als hij onbekende woorden hoort in de uitleg van de docent, er toch de belangrijkste informatie uithalen.

Spreektaal
De manier waarop docenten uitleg geven zal variëren, zo zal de ene docent heel gestructureerd uitleg geven, terwijl de andere docent een meer verhalend betoog geeft. Voor alle docenten geldt echter dat hun taalgebruik kenmerken heeft van spreektaal, waarin de woorden anders klinken dan we ze schrijven. In het Nederlands is er veel verschil tussen geschreven en gesproken taal. Op papier staat er een spatie tussen de woorden, maar in gesproken Nederlands worden de woorden aan elkaar verbonden. In de spreektaal komen veel ‘halve’ zinnen voor en ‘verbonden woorden’. Voor de NT2-leerling kan dat heel verwarrend zijn. Ze kennen het woord in geschreven taal wel, bijv. ‘ik heb het’ maar herkennen de gesproken vorm niet ‘kepput’. Als de docent zich hiervan bewust is, kan hij eventuele misverstanden snel oplossen.

Wat kun je doen?

Wat kan de docent doen?
Voor de NT2-leerling is het belangrijk dat het mondelinge taalaanbod taaltoegankelijk is. De docent kan hier rekening mee houden in zijn voorbereiding en tijdens de uitleg.

1 *Breng structuur aan in de uitleg of instructie*
   - Bedenk van tevoren hoe je de uitleg opbouwt en op welke wijze je visuele ondersteuning geeft, bijv. met foto’s, op het bord of door een demonstratie te geven (taal aan beeld koppelen).
   - Bedenk welke woorden een probleem kunnen opleveren voor NT2-leerlingen.
   - Vat tussendoor de belangrijke informatie samen.

2 *Let op je eigen taalgebruik*
- Spreek rustig en duidelijk: laat pauzes vallen tussen zinnen en let op het tempo. Kijk goed naar de leerlingen: kunnen ze het volgen?
- Spreek in duidelijke, actieve zinnen en zet woorden die bij elkaar horen bij elkaar.
- Leg nadruk op woorden die belangrijk zijn in de zin (Kun je een voorbeeld geven? Kun je vertellen hoe je hebt gezocht?).

3 *Activeer de voorkennis van de NT2-leerling*
- Sluit aan bij de ervaringswereld van de leerling, bijvoorbeeld door de leerling eigen ervaringen te laten inbrengen.
- Zorg voor een referentiekader, door bijvoorbeeld een filmfragment te laten zien.
- Koppel nieuwe begrippen aan achtergrondkennis, door te bespreken wat de leerling al weet van het onderwerp.

4 *Activeer de NT2-leerling*
- Geef de leerling een luistervraag mee (werken aan strategisch luisteren).
- Laat de leerling aantekeningen maken of een schema invullen.
- Laat de leerling belangrijke nieuwe woorden van tevoren opschrijven.

5 *Controleer of de NT2-leerling de uitleg begrijpt*
- Geef de leerling de gelegenheid vragen te stellen.
- Laat de uitleg of instructie navertellen.
- Laat leerlingen in tweetallen de instructie opschrijven.

Wat kan de leerling doen?

- Stimuleer de leerling om luisterstrategieën in te zetten, geef voorafgaand aan de uitleg/instructie aan wat de leerling moet weten en welk luisterdoel daarbij hoort, zodat de leerling leert dat hij op verschillende manieren naar iets kan luisteren:
  - Precies luisteren: als je alles moet weten.
  - Globaal luisteren: als je de grote lijn van het verhaal moet weten.
  - Gericht luisteren: als je specifieke informatie eruit moet halen.

- Laat de leerlingen de instructie of uitleg herhalen aan de hand van een aantal vragen, bijv.
  - Welke handelingen moet je uitvoeren?
  - Wat heb je daarvoor nodig?
  - Wat is de werkvolgorde? Wat doe je eerst en wat daarna?

  Stimuleer de leerling daarbij de goede woorden en zinnen te gebruiken die horen bij het onderwerp.

- Laat de NT2-leerling aantekeningen maken als hij luistert naar uitleg of instructie. Daarvoor is het van belang dat je als docent aangeeft wat de belangrijke informatie is. De leerling kan de belangrijkste informatie opschrijven in losse woorden of in een schema, bijv. een T-schema, een Venndiagram of een stroomschema. Deze keuze is ook afhankelijk van de inhoud van de uitleg of instructie.

3 De tekst in een schoolboek lezen

Schets van de onderwijssituatie

Hiba (16) zit sinds een half jaar in klas 3VMBO. Daarvoor heeft ze Nederlands geleerd op de ISK. Bij het vak geschiedenis behandelen ze de aanloop naar de 2e wereldoorlog. Vorige week hebben ze in de klas een filmpje gekeken en daarna klassikaal over het onderwerp gesproken. Vandaag geeft de docent de leerlingen de opdracht om de tekst uit het boek te lezen en de bijbehorende vragen te maken. Krijg je het niet af, dan is de rest huiswerk. Hiba is leergierig en begint direct te lezen. Het is een lastige tekst voor haar, want ze weet nog weinig over het onderwerp en veel woorden zijn onbekend. Af en toe zoekt ze een woord op in een woordenboek of vraagt ze haar buurvrouw om hulp. Wanneer de andere leerlingen uit de klas beginnen met de vragen, is ze nog niet eens halverwege. Ze besluit daarom om de tekst even te laten liggen en met de opdrachten te starten.

Wat moet je weten?

NT2-leerlingen komen in het regulier onderwijs in aanraking met informatieve schoolboekteksten. Deze bevatten niet alleen veel onbekende woorden, maar ook is de informatiedichtheid groot en behandelen ze onderwerpen waar de leerling soms nog weinig vanaf weet. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel NT2-leerlingen moeite hebben om de teksten te begrijpen en ervan te leren. Dit kan verschillende oorzaken hebben.

Moeilijkheid 1: NT2-leerlingen lezen langzamer

Geoefende lezers herkennen een woord bijna automatisch doordat zij het woordbeeld (zoals het woord er op papier ongeveer uitziet), als 'plaatje' hebben opgeslagen. Kijk maar eens naar de volgende tekst:
'Vlgones een oznrdeeok op een Eglnese uvinresiet mkaat het niet uit in wlkee vloogdre de ltteers in een wrood saatn, het einge wat blegnaijrk is is dat de eretse en de ltaatse ltteer op de jiutse patals saatn.'

Waarschijnlijk kon je dit goed lezen, ondanks de onbestaande woorden. Dat je de woorden automatisch herkent, heeft grote voordelen voor het leestempo. Geoefende lezers hoeven hun ogen slechts op een aantal plekken in de zin te laten rusten, om de rest in te kunnen vullen. Voor NT2-leerlingen is dit een ander verhaal. Zij hebben de woorden minder vaak gezien, waardoor er nog een tussenstap nodig is; zij moeten het woord eerst (in hun hoofd) uitspreken, voordat ze het herkennen en kunnen begrijpen. Het gevolg hiervan is dat NT2-leerlingen langzamer lezen, zelfs als ze de betekenis van de woorden kennen.

Moeilijkheid 2: NT2-leerlingen begrijpen de tekst niet altijd goed

Om een tekst te begrijpen, is er veel nodig. Natuurlijk moet je de woorden kennen, maar je moet de informatie ook kunnen ordenen en kunnen koppelen aan bestaande kennis. Een goede lezer maakt tijdens het lezen een 'plaatje' van de tekst. Kijk maar eens naar de volgende tekst uit een biologieboek:
'Zo zie je de cellen door een microscoop (…). In werkelijkheid zijn de cellen niet plat, maar zit er diepte in. Cellen kunnen allerlei vormen hebben. Sommige zien eruit als een bolletje, andere als een kubus of hebben uitsteeksels waardoor ze op een ster lijken. Dit heeft te maken met de functie.

Om de tekst te kunnen begrijpen, moet je het als het ware voor je zien. Het plaatje dat een lezer van een tekst maakt, is niet objectief en zal er voor iedereen anders uitzien. Hoe uitgebreid het plaatje is dat je maakt en in hoeverre het overeenstemt met de tekst, is voor een groot deel afhankelijk van de kennis die je al hebt. Hoe meer je van het onderwerp weet en hoe meer woorden je begrijpt, hoe beter je de nieuwe informatie namelijk kunt interpreteren. Je begrijpt een tekst dan beter en kunt er ook meer van leren. Het beantwoorden van vragen bij een tekst is niet altijd een goede manier om ervoor te zorgen dat (NT2-)leerlingen meer van een tekst gaan begrijpen. Het is eerder een manier om te controleren in hoeverre ze de tekst al snappen. Andere werkvormen kunnen hier wel aan bijdragen (zie kader).

Alternatieve verwerkingsopdrachten voor in de les

1 ***Zelf vragen maken***
Laat de leerlingen eens zelf vragen maken bij een tekst en deze vervolgens elkaar stellen. Dit kan in kleine groepjes, maar je kunt de vragen ook verzamelen en er een quiz van maken. Wil je deze opdracht iets moeilijker maken, dan kun je de leerlingen verschillende vragen laten formuleren, bijvoorbeeld een opzoekvraag (met een concreet antwoord in de tekst), een samenvattende vraag (waarvoor begrip van een groter stuk tekst nodig is) en een denkvraag (waarvoor je informatie uit de tekst moet koppelen aan eerder opgedane kennis).

2 ***Expertwerkvorm***
Deel hiervoor een tekst op in drie delen. Verdeel vervolgens ook de leerlingen in drie groepen. Groep A leest het eerste deel van de tekst, groep B het tweede deel en groep C het derde deel. Vraag hen de informatie in hun groep te bespreken en goed te onthouden. Mix vervolgens de groepen zodat er drietallen ontstaan (A, B en C) die samen de hele tekst hebben gelezen. Nu moeten ze de informatie aan elkaar doorvertellen zodat iedereen dezelfde informatie heeft.

3 ***Wat is beter?***
Stel naar aanleiding van een tekst een open vraag aan de klas. Laat de leerlingen even over het antwoord nadenken en vraag vervolgens een leerling om te antwoorden. Reageer nog niet. Nu vraag je een tweede leerling om een antwoord te formuleren, waarna je een derde leerling vraagt om aan te geven welk antwoord beter was en waarom.

Moeilijkheid 3: NT2-leerlingen zetten niet altijd leesstrategieën in

Een goede lezer maakt gebruik van leesstrategieën. Voor het lezen denkt hij na over het doel: wat wil ik weten? Hij past de leeswijze hierop aan: ga ik bijvoorbeeld zoekend of globaal lezen? En hij scant de titels, kopjes en afbeeldingen. Tijdens het lezen zoekt een goede lezer oplossingen voor begripsproblemen, bijv. wat doe ik met dit onbekende woord, en vat de informatie samen. Een ervaren lezer doet dit vrijwel zonder erbij na te denken.
De strategische onderdelen van het lezen, zijn taalonafhankelijk. Dat betekent dat wanneer je eenmaal strategieën kunt toepassen, je dit ook kunt bij teksten in een vreemde taal. Toch zijn er in het onderwijs veel NT2-leerlingen die dit lastig vinden. Leerlingen met weinig schoolse vaardigheden die weinig lezen in hun moedertaal, kunnen dan ook zeer gebaat zijn bij onderwijs in leesstrategieën.

Wat kun je doen?

Wat kan de docent doen?

- Zorg dat de NT2-leerling voldoende kennis heeft over het onderwerp. Bewerk het onderwerp daarom goed voor. Bijvoorbeeld door het bespreken van ervaringen, het behandelen van lastige woorden, het doen van een proefje of het kijken van een filmfragment. Hoe meer een NT2-leerling over het onderwerp weet, hoe beter de tekst begrepen zal worden en hoe meer de leerling ervan kan leren. Ook helpt het om tijdens en na het lezen te praten over de tekst, zodat leerlingen de kans krijgen om het 'plaatje' dat ze bij de tekst hebben gemaakt verder in te kleuren en bij te stellen.

- Het maken van vragen bij een tekst, is niet altijd de meest effectieve manier om een tekst beter te begrijpen. Geef daarom ook eens andere verwerkingsopdrachten waarmee de leerlingen aan de slag kunnen. In het kader vind je hiervoor enkele ideeën. Ook kun je de leerlingen in kleine groepjes samenwerkend laten lezen. Zie hiervoor:
  https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/samenwerkend-lezen-het-voortgezet-onderwijs-salevo

- Schenk tijdens de les aandacht aan leesstrategieën. Leerlingen met weinig schoolse vaardigheden zullen hier zeer bij gebaat zijn. Wat doe je bijvoorbeeld als je een woord niet kent? Een hele zin niet begrijpt? Of als het niet lukt om hoofd- en bijzaken van elkaar te onderscheiden? Strategieën waar een NT2-leerling veel aan heeft, zijn bijvoorbeeld het gebruik maken van signaalwoorden, het voorspellen van de tekstinhoud aan de hand van de titels en tussenkopjes en het samenvatten tijdens het lezen door bijvoorbeeld zinnen met belangrijke informatie te onderstrepen. Geef hiervoor tijdens de les tips en doe voor hoe jij het als goede lezer zou aanpakken. Zorg ervoor dat dit niet alleen gebeurt bij taalondersteuning en het vak Nederlands, maar juist ook bij de theorie- en praktijkvakken. Ze moeten de strategieën immers leren toepassen op de informatieve teksten die ze bij vakken als aardrijkskunde of biologie te lezen krijgen.

Thuis schoolboekteksten voorbereiden

Vaak wordt ervoor gekozen om in de les een tekst te lezen en de bijbehorende vragen als huiswerk op te geven. Draai dit eens om door de leerlingen ter voorbereiding thuis te laten lezen en in de les aan de slag te gaan met de opdrachten. Leerlingen kunnen dan in hun eigen tempo lezen. In de les blijft daardoor ruimte over om de tekst te bespreken, vragen te stellen of opdrachten te maken in kleine groepjes. En dat verbetert het tekstbegrip.

Bekijk het voorbeeld van de volgende tekst uit een marketingboek voor het mbo. De docent heeft voor de NT2-leerlingen belangrijke nieuwe woorden onderstreept en leesvragen meegegeven.

Bedenk voor jezelf:
1 Wat zijn jouw behoeftes?
2 Bedenk twee primaire behoeftes.
3 Bedenk twee secundaire behoeftes.
4 Let goed op de onderstreepte woorden. Zoek de betekenis op.

1.1 Behoeften en schaarste

behoeften

Alles wat iemand wil, is een *behoefte*. Voorbeelden zijn: de behoeften aan uitgaan, aan lekker weer, aan vervoer, aan gezelligheid, aan prettig werk, enzovoort. De meeste van die behoeften gaan niet vanzelf in vervulling, je moet er iets voor doen. Daardoor ontstaat economische bedrijvigheid. Omdat de meeste mensen meer behoeften hebben dan ze kunnen bevredigen, blijven ze druk aan het werk. Behoeften zijn de motor van de economie.

primaire behoeften

Iemand die een dag niet heeft gedronken, heeft dringend water nodig. Dat is belangrijker dan de behoefte van iemand die cola wil, omdat al dat water hem verveelt. De meest dringende behoeften, waar je echt in moet voorzien wil je overleven, heten *primaire* behoeften.

secundaire behoeften

Alle andere behoeften, die geen eerste levensbehoefte zijn, heten *secundaire* behoeften. Het voorzien in secundaire behoeften is niet absoluut noodzakelijk,

Wat kan de leerling doen?

- Laat de NT2-leerling voorafgaand aan de les zelfstandig voorbereiden. Doe dit door van tevoren aan te geven welk onderwerp en welke tekst je gaat behandelen. De leerling kan informatie over het onderwerp opzoeken in de eigen taal, de tekst in zijn eigen tempo doornemen en moeilijke woorden opzoeken. Doordat de leerling de tekst in de les voor de tweede keer ziet, zal de leerling meer begrijpen en beter kunnen participeren door bijvoorbeeld vragen te stellen of mee te doen aan een groepsgesprek.

- Leerlingen begrijpen een tekst beter als zij deze actief lezen. Help de NT2-leerling daarom door hem te stimuleren de volgende acties uit te voeren:
  - *Onderstreep of arceer belangrijke woorden en zinnen*;
  - *Trek lijnen of zet pijlen tussen zinnen die verband met elkaar houden;*
  - *Vat tijdens het lezen samen in de kantlijn;*
  - *Schrijf de vragen die je hebt onder aan de pagina.*

- Hoe meer je leest, hoe beter je gaat lezen. Het is daarom goed als leerlingen thuis veel fictie lezen of aanvullende teksten doornemen die over het onderwerp gaan. Hierin kun je hen stimuleren door teksten aan te reiken of opdrachten te geven waarvoor zij teksten meerdere keren moeten doorlezen. Hoe vaker NT2-leerlingen de woorden op papier tegenkomen, hoe sneller ze deze zullen herkennen, hoe hoger het leestempo wordt en hoe meer ze van de tekst zullen begrijpen.

4 Een verslag schrijven

Schets van de onderwijssituatie

De leerlingen in klas 2H hebben bij Natuur & Techniek de proef 'Rode toverkool' uitgevoerd. Tijdens de proef hebben ze onderzocht hoe het komt dat het sap van rode kool soms groen wordt en soms roze als je het mengt met andere stoffen. Ze hebben de proef in tweetallen gedaan en aantekeningen gemaakt. Hierna krijgen ze de opdracht om een verslag te schrijven over de opzet en resultaten van de proef. In klas 2H zitten sinds een half jaar twee NT2-leerlingen. De docent heeft de NT2-leerlingen bij het uitvoeren van de proef gekoppeld aan een NT1-leerling. Na het uitvoeren van de proef moet iedere leerling individueel een verslag schrijven.

Wat moet je weten?

In het reguliere onderwijs zijn er veel situaties waarin leerlingen een verslag moeten schrijven, bijvoorbeeld bij CKV over een museumbezoek, bij de praktijkles techniek of over de ervaringen tijdens een stagedag. Het doel van een verslag is informatief; je moet bijv. beschrijven wat je hebt gedaan, conclusies trekken en/of ervaringen beschrijven.
Schrijven is een complexe vaardigheid: je moet je gedachten op een rijtje hebben, weten wat je wilt zeggen, de goede woorden kiezen, zinnen formuleren, de opbouw van de tekst in de gaten houden, je inleven in de lezer en het proces van typen of schrijven beheersen (motoriek). Een leerling moet veel oefenen om dit allemaal tegelijk te doen. Voor de NT2-leerling komt daar nog bij dat hij dit alles in het Nederlands moet doen.

Wat heeft de NT2-leerling nodig?

Om ergens iets over te kunnen schrijven heb je verschillende dingen nodig:

- Je moet iets weten over het onderwerp (kennis).
- Je moet de Nederlandse woorden kennen die je nodig hebt en weten hoe je ze schrijft (woordenschat).
- Je moet zinnen kunnen maken / kennis hebben over hoe je zinnen maakt (grammatica).
- Je moet iets weten over de opbouw van een tekst, bijv. begin – midden – eind (tekstconventies).
- Je moet iets weten over het soort tekst dat je moet schrijven (brief – verslag – verhaal).
- Je moet de conventies over het gebruik van leestekens kennen (hoofdletter, punt, vraagteken etc.)

Een goede schrijftaak

Voor de NT2-leerling is het van belang om zijn schrijfvaardigheid in het Nederlands verder te ontwikkelen aan de hand van concrete taaltaken, zoals het schrijven van een verslag. Het is daarbij essentieel dat de leerling een duidelijke opdracht krijgt, die aansluit bij de voorkennis van de NT2-leerling. De leerling moet de taal die hij nodig heeft om het verslag te schrijven op verschillende manieren hebben zien langskomen door er iets over te horen of te lezen en erover te praten. Alleen dan heeft de NT2-leerling voldoende talige input gehad om over het onderwerp te schrijven. Ook is het van belang dat duidelijk is aan welke (taal)eisen de leerling moet voldoen. Deze eisen moeten aansluiten bij de fase van de taalontwikkeling waarin de leerling zich bevindt. Dat betekent dat aan een NT2-leerling andere eisen kunnen worden gesteld dan aan een NT1-leerling. De docent kan de leerling ook een checklist geven (zie voorbeeld), zodat de leerling precies weet op welke onderdelen hij moet letten bij het schrijven én weet op welke onderdelen hij feedback krijgt.

Voorbeeld schrijftaak

Opdracht: Schrijf een verslag over je eerste stageweek.
Je bent vorige week gestart met je stage. Schrijf een verslag over je ervaringen in de 1e week.
In je verslag schrijf je over:
1 Het bedrijf waar je stage loopt.
2 Beschrijf per dag welke werkzaamheden je hebt gedaan.
3 Kijk terug op de hele week. Beschrijf of je tevreden bent en wat je hebt geleerd.

→ Gebruik het format voor het schrijven van een stageverslag.

Eisen aan het verslag
- Begin iedere zin met een hoofdletter en eindig met een punt.
- Gebruik goede woorden, die horen bij je stage (vaktaalwoorden).
- Werk met een inleiding – kern – slot.

De ontwikkeling van schrijfvaardigheid in de klas

De docent kan een aantal didactische stappen zetten die de NT2-leerling ondersteunen bij de ontwikkeling van schrijfvaardigheid in het Nederlands.

1 Voorkennis activeren

Praten gaat altijd voor schrijven. Dat betekent dat de NT2-leerling eerst de gelegenheid moet hebben te praten over het onderwerp. Pas daarna kan hij er iets over schrijven. Als je erover hebt gesproken, dan zijn je gedachten al een keer in woorden omgezet.

2 Voorbeeld van een verslag bekijken

Voor de NT2-leerling is het van belang om een voorbeeld van een verslag te zien. Welke opbouw heeft het verslag, wat voor woorden worden er gebruikt, welke toon wordt er gekozen? Op die manier weet de leerling hoe een verslag bij het betreffende vak eruitziet en welke eisen daaraan worden gesteld. Niet alle NT2-leerlingen zullen hier namelijk ervaring mee hebben. Daarbij ziet een verslag er niet in ieder land hetzelfde uit.

3 Schrijfplan voor het verslag maken

In deze fase ordent de leerling de informatie die hij wil gaan vertellen. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van tussenkopjes met daaronder kernwoorden of kernzinnen.

4 Zelfstandig 1e versie verslag schrijven

Vervolgens schrijven leerlingen de eerste versie van hun verslag. Waar nodig krijgen ze hulp in de vorm van taalsteun. De docent kan de leerling taalsteun geven door hulpmiddelen te geven zoals een schrijfkader, woordenlijst, checklist of voorbeeldformuleringen.

Voorbeeldformuleringen voor de NT2-leerling

Manieren van schrijven waar het verslag over gaat

- Dit verslag gaat over ...
- Dit is een verslag over ...
- Het onderwerp van dit verslag is …
- In dit verslag vertel ik iets over …

Manieren van schrijven om je mening te geven

- Ik vind dat …
- Volgens mij …
- Ik denk dat …
- Het lijkt me dat …
- Naar mijn mening …

5 Feedback

Leerzame feedback geeft de NT2-leerling inzicht in wat er al goed gaat in het Nederlands en ook wat er nog niet goed gaat. Hierbij kan de docent aandacht besteden aan de inhoud van het verslag, de vorm (o.a. grammatica en spelling) en het proces (hoe ging het schrijven van het verslag?). Deze fase is van cruciaal belang in het taalleerproces: de feedback helpt de NT2-leerling bij de verdere ontwikkeling van zijn taalvaardigheid. Het is van belang dat de feedback aansluit bij de taalvaardigheid van de leerling. De docent kan de feedback zelf geven als hij ervaring heeft met de stadia van tweede taalverwerving (Raamwerk NT2) of dit door de NT2-expert op school laten doen.

6 Herschrijven
De feedback geeft de leerling inzicht in wat er verbeterd kan worden. Alleen dit inzicht is echter niet genoeg. De leerling leert veruit het meest als hij opnieuw met de tekst aan de slag gaat en hem herschrijft. Dat betekent dat de NT2-leerling de gelegenheid moet krijgen om zijn verslag aan te passen aan de hand van de feedback.

Wat kun je doen?

Ter voorbereiding op de schrijftaak kan de docent aan de hand van een aantal (denk)vragen de les NT2-proof maken voor de leerlingen.
- Hoe formuleer ik een concrete schrijfopdracht, die aansluit bij het taalniveau van de NT2-leerling?
- Hoe bied ik de NT2-leerling taalsteun bij het schrijven van het verslag?
- Kan ik de NT2-leerling koppelen aan een andere leerling, zodat hij hulp kan vragen?
- Wie kan er passende feedback geven op het verslag van de NT2-leerling?

In de voorbereiding op de les kan de docent in de verschillende onderdelen van de les rekening houden met de NT2-leerling.

Voorbeeld checklist
Een checklist kan NT2-leerlingen helpen bij het schrijven van een verslag. Zij weten dan wat er van hen verwacht wordt en welke eisen aan een goed verslag worden gesteld.

Bestaat het verslag uit goede delen?
- Ik heb hele zinnen geschreven, geen losse woorden.
- Ik heb een inleiding - kern – slot.
- Ik gebruik voegwoorden in de tekst: en, maar, want, omdat.

Is de taal goed gebruikt?
- Ik heb de woorden goed geschreven.
- Ik heb korte, goede zinnen gemaakt.
- Ik heb hoofdletters, punten en vraagtekens gezet.

Ziet het verslag er netjes uit?
- Het verslag heeft een titel en zo nodig tussenkopjes.
- Mijn naam en datum staan op het verslag.
- Het verslag heeft paginanummers.

Onderdeel les	Wat doet de docent?	Wat doet de NT2-leerling?
Introductie	• Laat de NT2-leerling met een andere leerling brainstormen over de opzet van het verslag. • Gaat bij de leerling zitten en praat samen over het onderwerp van het verslag. Laat de leerling belangrijke woorden opschrijven.	• Praat met een andere leerling of de docent over het onderwerp van het verslag.
Kern	• Bespreekt een voorbeeldverslag op het digibord (met de hele groep). • Voert (eventueel) een kort gesprekje met de NT2-leerling, bijv. Waar heb je hulp bij nodig? Wat kan je daarbij helpen? • Bespreekt met de leerling de stappen die hij kan zetten bij het schrijven van het verslag (schrijfplan).	• Stelt vragen aan de docent of aan een andere leerling. • Schrijft het verslag en maakt gebruik van een woordenboek en voorbeelden met hulpzinnen (zie het voorbeeld).
Slot	• Laat leerlingen elkaar feedback geven. Iedere leerling mag bijvoorbeeld twee feedbackpunten geven (post-its). Deze worden centraal nabesproken.	• Bekijkt een ander verslag en geeft feedback op de punten die zijn afgesproken.
Huiswerk	• Vraagt de leerlingen om het verslag te herschrijven en dan in te leveren. • Geeft daarna ook feedback op het verslag.	• Herschrijft het verslag aan de hand van de gekregen feedback (bijvoorbeeld thuis of bij de extra taalondersteuning).

© LOWAN herdruk 2024

Deze handreiking is tot stand gekomen in samenwerking
met het ITTA / Universiteit van Amsterdam.
www.itta.uva.nl